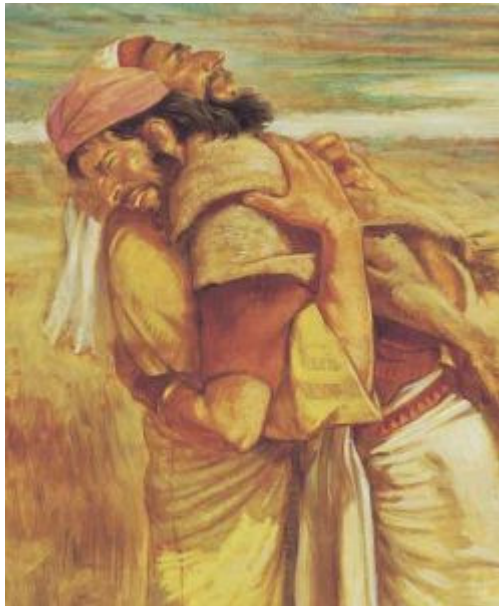

Parasha Wajigash

Bereshiet/Genesis 44:18 – 47:27

Vergeving, een revolutionaire uitvinding

door Rob Cassuto

In de parasha Wajigash vindt dan eindelijk de verzoening plaats tussen Joseef en zijn broers, na de pleitrede van Jehoeda ten behoeve van Benjamin, de langste rede in de hele Tora.

Deze verzoening is wel een model voor hoe verzoening in zijn werk kan gaan.

Voor er sprake kon zijn van een verzoening moest Joseef zijn wrok opgeven, maar dat zou alleen kunnen als van de kant van zijn broers óók een verandering merkbaar was geworden, een verandering in de zin van een bewustzijn over de door hen gepleegde daden, een schuldbesef en een erkenning daarvan en een navenante verandering van gedrag (zoals Maimonides het proces van verzoening beschrijft).

Daartoe heeft Joseef hen als het ware aan een test onderworpen, een beproeving die deels een zekere 'gecontroleerde' genoegdoening inhield en deels inzicht moest geven in hun huidige 'state of mind'. Men zou zich kunnen afvragen of deze test niet wel erg lang was uitgesponnen en de genoegdoening niet overmatig bemeten; die waardering zal

uiteenlopen bij een ieder, ik weet het zelf niet goed. In ieder geval had de test zijn beoogde uitwerking. De broers bleken inderdaad zich schuldig te voelen. Dat schuldbesef bleek bijvoorbeeld uit Ber/Gen 42: 21, waar ze in de gevangenis gezet met elkaar overlegden: *'Zij nu deden aldus en zeiden tot elkander: Voorwaar, nu boeten wij voor wat wij onze broeder aangedaan hebben: wij zagen zijn zielsbenauwdheid, toen hij ons om erbarming smeekte, maar wij hoorden niet; daarom is deze benauwdheid over ons gekomen'*.

Een duidelijke verandering van houding en gedrag bleek uit de heftige pleitrede van Jehoeda voor zijn jongste broer Benjamin, de volle broer van Joseef. Jehoeda, die nota bene hem, Joseef, ooit als slaaf had verkocht, kwam nu op voor het heil van de andere zoon van Rachel. Ook een duit in het zakje deed Jehoeda's begaanheid met het welzijn van zijn vader, die hij ooit zo'n verdriet had gedaan en had bedrogen. Dat lange hartstochtelijke blijk van familieliefde – contrast met het vroegere onderlinge gedoe – bracht Joseef tot de onthulling van zijn identiteit als hun broeder. Tegelijk liet hij iets zien, dat daarvoor nog nooit zo duidelijk in de Tora was beschreven: vergeving.

Rabbijn Jonathan Sacks*) merkt dit aan als een revolutionaire daad in de geschiedenis van de mensheid, te vergelijken met de uitvinding van de boekdrukkunst, de elektrische motor en internet!

In ieder geval is het op het vlak van de antropologische evolutie van de mensheid en de evolutie van diens ethisch bewustzijn een essentiële sprong.

Er zijn in de Tora eerder dan Joseefs geschiedenis wel bewegingen in de richting van vergeving, bewegingen die toch niet echt daarop neerkomen. Avraham beweegt Hashem de inwoners van Sedom en 'Amorra te sparen, maar hij dringt niet aan op vergeving van deze zondaren. Ja'akov nadert zijn boze broer Esav met zeven buigingen en grote geschenken, maar Ja'akov probeert zijn broer te kalmeren en gunstig te stemmen om af te zien van wraak en geweld; hij vraagt niet om vergeving en Esav geeft die ook niet.

Joseef vergeeft wel, als hij zegt: *'Maar weest nu niet verdrietig en ziet er niet zo ontsteld uit, omdat gij mij hierheen verkocht hebt, want om u in het leven te behouden heeft God mij voor u*

uit gezonden' (Ber/Gen 45: 5). Het dringt nog niet echt door tot de mannen, dat hiermee vergiffenis is geschonken voor de mishandeling van hun broer. In de volgende parasha Wajechi willen ze zekerheid daarover hebben, beangst als ze nog zijn om na de dood van hun vader Ja'akov alsnog het voorwerp van wraak te worden. Daarom vragen ze aan hun machtige broer nog een keer om vergeving: *'Nu dan, vergeef toch de overtreding der dienaren van de God uws vaders'* (Ber/Gen 50:17).

Wat is er zo revolutionair aan het fenomeen van vergeving? R. Sacks signaleert, dat in vele culturen, bv. ook in de oude Griekse, geen vergeving bestaat; wel zijn er verwante mechanismen, rituelen van kalmering en vernedering, om wraak, geweld en straf te voorkomen. Een voorbeeld in de Tora hebben we juist genoemd: de benadering van Ja'akov van zijn broer Esav. Het gaat om culturen, waarin schaamte en eer de hoofdrol spelen. In het Jodendom overheerst een cultuur van schuld, schuld die vergeven kan worden.

We citeren uit het commentaar van R. Sacks: 'Binnen het jodendom werd een nieuwe vorm van moraal geboren. Jodendom is (hoofdzakelijk) een ethiek van schuld, in tegenstelling tot de meeste andere systemen, die een ethiek van schaamte zijn. Een van de fundamentele verschillen tussen hen is dat schaamte en schande zich hechten aan de persoon. Schuldgevoel hecht zich aan de handeling. In schaamte-culturen is een persoon die verkeerd doet als het ware, besmeurd, getekend, verontreinigd. In schuld-culturen is niet de dader fout, maar de daad, niet de zondaar, maar de zonde. De persoon behoudt zijn of haar fundamentele waarde ("de ziel die u me gaf is zuiver," zeggen wij in onze gebeden). Het is de daad die op een of andere manier moet worden rechtgezet. Dat is de reden waarom in schuld-culturen er processen zijn van berouw, vergeving en verzoening'.

Dat maakt mogelijk, dat de vicieuze cirkel doorbroken kan worden, de cirkel van actie en tegenactie, van wraak en weerwraak. We hoeven het verleden niet eeuwig te herhalen. Vergeving maakt verandering mogelijk en schept een nieuw perspectief van vrijheid voor de toekomst.
Rabbijn Sacks: De mensheid veranderde de dag Joseef zijn

broers vergaf. Als we vergeven en waardig zijn om vergeving te ontvangen, zijn we niet langer gevangen van ons verleden.

*) Zie <http://www.rabbisacks.org/birth-forgiveness-vayigash-5775/>, zijn diepzinnig en zeer lezenswaardig commentaar op Wajigash, waaraan ik veel heb ontleend in dit stuk.

RC dec 2014
